provincie limburg

PROVINCIAAL BLAD

Officiële uitgave van de provincie Limburg

Nr. 19515

18 november 2026

Nadere subsidieregels landschap - gecertificeerde ANLb collectieven 2026

Gedeputeerde Staten van Limburg
maken ter voldoening aan het bepaalde in de Provinciewet en de Algemene Subsidieverordening Provincie Limburg 2023 e.v. bekend dat zij in hun vergadering van 10 november 2026 hebben vastgesteld:

Nadere subsidieregels landschap - gecertificeerde ANLb collectieven 2026

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

1. Activiteiten: maatregelen gericht op aanleg van landschapselementen.
2. Activiteitenplan: een beschrijving van de activiteiten waarvoor de subsidie wordt aangevraagd, de doelen en resultaten die daarmee worden nagestreefd en een toelichting hoe de activiteiten aan dat doel c.q. resultaat bijdragen.
3. Beheer/onderhoud: het borgen van de staat zoals bedoeld bij het beoogd eindbeeld.
4. Beschermde soorten: prioritaire soorten uit paragraaf 6.1.8 Actieve en passieve soortenbescherming van het Limburgs Natuurprogramma 2023–2030, dan wel soorten van de nationale Rode Lijst en de Europese Habitat- en Vogelrichtlijnsoorten.
5. Bebouwde kom: de begrenzing van de gebouwde omgeving zoals bedoeld in artikel 20a lid 1 van de Wegenverkeerswet 1994.
6. Biodiversiteit: variatie van biologische dier- en/of plantensoorten in een ecologisch systeem.
7. Bacterievuur: een algemeen in Nederland voorkomende plantenziekte die wordt veroorzaakt door de bacterie Erwinia amylovora waarbij zieke bomen en struiken in korte tijd ernstige schade oplopen en zelfs kunnen doodgaan.
8. Bufferzone bacterievuur: gebied waarbinnen volgens de NVWA bestrijding van aantastingen met bacterievuur verplicht is (aangetaste planten en struiken zo spoedig mogelijk volledig verwijderen en vernietigen). En er vindt geen aanplant plaats (van de binnen dit kader door de NVWA genoemde soorten) binnen een straal van 500 meter rond een boomkwekerij of laagstam-fruitboomgaard.
9. Gecertificeerde collectieven: organisaties die het stelsel voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) uitvoeren en daarvoor door Stichting Certificering SNL zijn gecertificeerd.
10. Groenblauwe dooradering: het netwerk van half-natuurlijke landschapselementen in het landelijk gebied.
11. GegevensLeveringsProtocol (GLP): beschrijft hoe de levering plaats moet vinden van de (data)gegevens in het kader van deze nadere subsidieregels. Het GLP heeft tot doel om de verwerking van deze gegevens die tussen Provincie Limburg en subsidieaanvrager(s) worden uitgewisseld, zo gestroomlijnd, uniform en transparant mogelijk te laten verlopen;
12. Invasieve uitheemse soort (als bedoeld in de Bijlage behorende bij artikel 1.1, onderdeel A, van de Omgevingswet): uitheemse soort waarvan is vastgesteld dat de introductie of verspreiding ervan een bedreiging is of nadelige gevolgen heeft voor de biodiversiteit en aanverwante ecosysteemdiensten. In aanvulling op de invasieve uitheemse soort als bedoeld in de Bijlage behorende bij artikel 1.1, onderdeel A, van de Omgevingswet en opgenomen op de Unielijst van de Europese Commissie, wordt ook als invasief beschouwd:
    - rimpelroos (Rosa rugosa);
    - de appelbes (Aronia spp);
    - de Amerikaanse blauwe bes (Vaccinium corymbosum)
    - en de Anna Paulowna boom (Paulownia tomentosa)

13. Landschapselementen: de in het kader van deze nadere subsidieregels voor subsidie in aanmerking komende landschapselementen, zoals beschreven in de Informatiebladen bij deze Nadere Subsidieregels, zijnde:
    - Boomgaard inclusief kruidenrijk grasland (informatieblad 1. Boomgaard)
    - Bossingel (informatieblad 2. Bossingel)
    - Holle weg (informatieblad 3. Holle weg, houtsingel, houtwal, graft)
    - Houtsingel (informatieblad 3. Holle weg, houtsingel, houtwal, graft)
    - Houtwal enkel begroeiing (informatieblad 3. Holle weg, houtsingel, houtwal, graft)
    - Houtwal wallichaam + begroeiing (informatieblad 3. Holle weg, houtsingel, houtwal, graft)
    - Graft enkel begroeiing (informatieblad 3. Holle weg, houtsingel, houtwal, graft)
    - Graft wallichaam + begroeiing (informatieblad 3. Holle weg, houtsingel, houtwal, graft)
    - Knip- of scheerheg (informatieblad 4. Knip- / scheerheg)
    - Knotbomenrij (informatieblad 5. Knotbomenrij)

- Amfibieënpoel; (informatieblad 6. Poel)
- Kleine poel geelbuikvuurpad (informatieblad 6. Poel)
- Grote poel met kunstmatige afdichting (informatieblad 6. Poel)
- Struweelhaag (informatieblad 7. Struweelhaag);

14. Natuurbeheerplan: het geldende Limburgse Natuurbeheerplan (NBP), een beleidskader voor het provinciale natuurbeleid.
15. NVWA: Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit.
16. OVL Limburg: Omgevingsverordening Limburg
17. Ondersteunende materialen, de in het kader van deze nadere subsidieregels voor subsidie in aanmerking komende ondersteunende materialen zoals beschreven in de Informatiebladen bij deze Nadere Subsidieregels, zijnde:
    - Veeraster
    - Elektrisch raster
    - Schapenraster
    - Plaatsen boomkorf; type schaap
    - Plaatsen boomkorf; type rund
18. Perceel: kadastraal geïdentificeerd en met kadastrale grenzen begrensd deel van het Nederlands grondgebied.
19. POVI Limburg: Provinciale Omgevingsvisie Limburg
20. Zoekgebied agrarisch natuurbeheer: zoekgebied voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) zoals vastgelegd op de agrarische zoekgebiedenkaart binnen het vigerende provinciaal Natuurbeheerplan Limburg.

Artikel 2 Doel van de regeling

Deze subsidieregeling heeft als doel een bijdrage te leveren aan de Europese wettelijke doelstellingen voor (agrarisch) natuur, water en klimaat in agrarische zoekgebieden. Deze betreffen:
- Natuur- en landschapsherstel, gericht op doelsoorten uit de Vogel- en Habitatrichtlijnen en de groenblauwe dooradering;
- Verbetering oppervlaktewaterkwaliteit in beekdalen;
- Grondwaterkwaliteit verbetering in grondwaterbeschermingsgebieden;
- Klimaatmitigatie, middels de opname van CO2 in de bodem en in landschapselementen.

Met als afgeleide doelen:
- het herstellen van de balans tussen de draagkracht van natuur, milieu enerzijds en het economisch gebruik ervan anderzijds, doordat landschapselementen CO2 vastleggen en een bufferende werking hebben op stikstof overschotten;
- een versterking van de biodiversiteit en duurzame instandhouding van populaties van beschermde soorten, onder meer door buffers rondom en verbindingen tussen bestaande natuurgebieden, zodat houdbare vergunningen verleend kunnen worden in het kader van de Omgevingswet.
- Voorkomen van 'run off' van akkers, velden en weiden, diepe doorworteling en daarmee buffering van water.
- Versterken landschappelijke kernkwaliteit van het landschap (kernkwaliteiten POVI/OVL Limburg).

Artikel 3 Vooroverleg

Subsidieverlening is een manier waarop de Provincie Limburg de in artikel 2 genoemde activiteiten kan stimuleren en ondersteunen. Het is noodzakelijk dat vóór het indienen van een subsidieaanvraag een vooroverleg wordt gevoerd op basis van een concept activiteitenplan.

Artikel 4 Aanvrager

Voor subsidie komen uitsluitend gecertificeerde agrarische collectieven voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) in de Nederlandse provincie Limburg in aanmerking. Deze organisaties zijn actief bij de organisatie en uitvoering van het ANLb.

Hoofdstuk 2 Criteria

Artikel 5 Subsidiecriteria

Om voor een subsidie in aanmerking te komen, dient aan alle onderstaande criteria te worden voldaan:
1. De landschapselementen worden aangelegd binnen het agrarisch zoekgebied A15 dooradering, van het vigerend Natuurbeheerplan van de provincie Limburg. Bij voorkeur binnen de gebiedskaart 'Prioritair ANB gebied', conform Bijlage (Informatieblad Gebiedskaart).

2. Het project is uitsluitend gericht op het aanleggen van landschapselementen buiten de bebouwde kom.
3. Landschapselementen worden aangelegd op percelen waar de realisatie in overeenstemming is met het terplekke geldende omgevingsplan. Percelen met de bestemming 'Wonen' en 'Tuin' vallen daarbuiten.
4. De aanplant is streekeigen en bevat geen invasieve uitheemse soorten.

Artikel 6 Verplichtingen subsidieontvanger

1. De aanleg dient uiterlijk 31 maart 2029 gerealiseerd te zijn.
2. Subsidieontvanger is verplicht de landschapselementen ten minste voor een periode van vijf jaar na vaststelling van de subsidie duurzaam in stand te houden conform het activiteitenplan. In geval van uitval van planten, dient nieuwe aanplant te worden gerealiseerd, zoals beschreven in de Bijlage 'Informatiebladen landschapselementen'.
3. Onder toepassing van artikel 31, tweede lid, ASV 2023 e.v. dient subsidieontvanger van een subsidie tot € 25.000,00 aan te tonen dat de aanleg, waarvoor subsidie wordt verstrekt, is verricht.
4. De door subsidieontvanger aan te leveren (data)gegevens worden aangeleverd conform het GegevensLeveringsProtocol (GLP) dat een bijlage bij de beschikking zal vormen.
5. De subsidieontvanger levert elk half jaar een bijgewerkt GIS bestand aan met de projectlocaties waar concrete aanleg activiteiten gerealiseerd zijn en zullen worden. Hiervoor wordt een provinciaal GIS format gebruikt.

Artikel 7 Afwijzingsgronden

In aanvulling op artikel 17 van de Algemene Subsidieverordening Provincie Limburg 2023 e.v., wordt de subsidieaanvraag afgewezen, indien:

1. het project niet aansluit bij de doelstelling van deze nadere subsidieregels zoals gesteld in artikel 2.
2. er geen vooroverleg heeft plaatsgevonden, zoals gesteld in artikel 3.
3. het project niet is ingediend door een aanvrager zoals gesteld in artikel 4.
4. niet wordt voldaan aan alle van toepassing zijnde criteria in artikel 5.
5. de te verstrekken subsidie lager is dan € 5.000,00.
6. een andere partij dezelfde activiteiten al op een andere wijze subsidieert en/of financiert.
7. er van overheidswege reeds een (wettelijke) verplichting ligt om natuur en landschap te compenseren dan wel te herplanten, of bij een verplichte landschappelijke inpassing.
8. de subsidieaanvraag is ontvangen buiten de periode zoals vermeld in artikel 12.

Hoofdstuk 3 Financiële aspecten

Artikel 8 Subsidieplafond

1. Gedeputeerde Staten stellen het subsidieplafond voor de looptijd van deze nadere subsidieregels vast.
2. De wijze van verdeling van het subsidieplafond kunt u raadplegen op https://www.limburg.nl/loket/subsidies/subsidieplafonds/.

Artikel 9 Subsidiebedrag

Het subsidiebedrag bedraagt 100% van de totale subsidiabele kosten zoals vermeld in de Bijlage 'Informatieblad – Normbedragen' bij deze Nadere subsidieregels.

Artikel 10 Subsidiabele kosten

Uitsluitend de kosten voor aanleg van landschapselementen, zoals limitatief opgenomen in de Bijlage '**Informatieblad – Normbedragen**' bij deze Nadere subsidieregels zijn subsidiabel.

Hoofdstuk 3 Aanvraagprocedure

Artikel 11 Indienen aanvraag

1. Een subsidieaanvraag kan uitsluitend worden ingediend bij Gedeputeerde Staten met gebruikmaking van het standaard (digitaal) aanvraagformulier dat geplaatst is op de website van de Provincie Limburg: www.limburg.nl/subsidies>actuele subsidies.
2. Het standaard (digitaal) aanvraagformulier dient volledig ingevuld en rechtsgeldig ondertekend te worden en te zijn voorzien van alle bijlagen zoals aangegeven op het formulier en dient bij voorkeur digitaal, middels eHerkenning (aanvragen van organisaties) te worden ingediend. Een aanvraag per e-mail is niet mogelijk en zal niet in behandeling worden genomen.

Artikel 12 Termijn voor indienen aanvraag

1. De subsidieaanvraag kan vanaf 1 december 2026 worden ingediend vanaf 10.00 uur en dient uiterlijk 1 mei 2028 te zijn ontvangen door Gedeputeerde Staten.
2. Voor de datum van ontvangst is de datum van de ontvangststempel van de Provincie Limburg bepalend en bij digitale aanvragen de datum en tijdstip van digitale ontvangst.

Hoofdstuk 4 Slotbepalingen

Artikel 13 Hardheidsclausule

1. In alle gevallen waarin deze regeling niet voorziet beslissen Gedeputeerde Staten.
2. Indien toepassing van het bepaalde in deze regeling, naar het oordeel van Gedeputeerde Staten, tot kennelijke onbillijkheden leidt, dan kunnen Gedeputeerde Staten van enige bepaling afwijken.

Artikel 14 Inwerkingtreding, beëindiging en citeertitel

1. Deze Nadere subsidieregels treden in werking met ingang van 1 december 2026.
2. Deze Nadere subsidieregels vervallen met ingang van 1 augustus 2028, met dien verstande dat zij van toepassing blijven op subsidieaanvragen die vóór die datum zijn ontvangen door Gedeputeerde Staten en subsidiebesluiten die vóór die datum zijn genomen, ook voor de volgende stappen in het subsidietraject.
3. Deze regeling kan worden aangehaald als Nadere subsidieregels landschap - gecertificeerde ANLb collectieven 2026.

Aldus besloten in de vergadering van Gedeputeerde Staten, gehouden op 10 november 2026.

Gedeputeerde Staten voornoemd,

de voorzitter,
de heer. E.G.M. Roemer

secretaris
de heer D.F. Timmer

Bijlage Informatiebladen landschapselementen Nadere subsidieregels landschap – gecertificeerde ANLb collectieven 2026

Algemeen
De navolgende informatiebladen zijn bedoeld om subsidieaanvragers zo beknopt mogelijk toe te lichten wat gevraagd wordt bij de aanleg van landschapselementen. De aanleg sluit aan bij de beheereisen die een coöperatief gecertificeerd ANLb collectief stelt.

In het Informatieblad – Normbedragen staan de te subsidiëren bedragen voor de aanleg opgenomen. Afhankelijk van het pakket kan het gaat om materiaalkosten, aanlegkosten, grondverzet. Aanvullend kunnen worden aangevraagd ondersteunende materialen als boomkorven (type rund of schaap) en rasters (veeraster, elektrisch veeraster, schapenraster).

Kaderstellende bepaling
Plaatsen veeraster; palen op 4 meter afstand en 3 puntdraden / Plaatsen elektrisch veeraster; palen op 10 meter afstand en 2 draden / Plaatsen schapenraster; palen op 3 meter en zwaar gelijkmatig ursusgaas van 100 cm hoogte

U volgt en gebruikt de informatie als gevraagd en opgegeven in de informatiebladen en in de formulieren Begrotingsformat, (vertaaltabel) activiteitenplan en liquiditeitsprognose. De benodigde formulieren worden op de provinciale website geplaatst.

Het type landschapselement en de positionering ervan is gebiedseigen en versterkt daarmee de landschappelijke kernkwaliteit. De provincie behoudt zich bij iedere aanvraag het recht voor, om af te wegen of de voorgenomen activiteiten kwalificeren als (kleinschalige) landschapselementen in het Limburgs landschap.

Tenzij in de informatiebladen anders vermeld, geldt in ieder geval:
- U bent verplicht zich te houden aan de (plaatselijke) wetgeving zoals bufferzones bacterievuur (zie: begripsomschrijving), de Omgevingswet en provinciale en gemeentelijke verordeningen.
- Indien regelgeving vereist dat vergunningen, ontheffingen of andere vormen van goedkeuring nodig zijn, dan is het de verantwoordelijkheid van de aanvrager om deze aan te vragen.
- Aanplant dient door de aanvrager beschermd te worden tegen wild- en veeschade, waaronder vraat. Gedacht kan worden aan natuurlijk afbreekbare kokers, boomkorven, (biologisch) smeermiddel en rasters.
- Afrastering/boompalen: gebruik onbehandeld hout (eik, kastanje, acacia, vuren) en duurzame bedrading. Chemisch behandelde houtsoorten (creosoot, carbolineum etc.) zijn niet toegestaan.
- Het geven van noodzakelijke bewatering is verplicht voor instandhouding van plantmateriaal.
- Houd rekening met de regio door streekeigen en inheems (bij voorkeur autochtoon) materiaal te gebruiken (zie: Informatieblad – handreiking inheemse soorten).
- Bestrijd ongewenste houtsoorten mechanisch (uitgraven, afzagen, uitfrezen) en verwijder oud materiaal. (Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia)
- Beheer en onderhoud van houtige landschapselementen wordt uitgevoerd in de periode vanaf 16 juli tot 14 maart.
- Monitor het landschapselement vóór het beheer op nesten of op dieren die toevlucht hebben genomen. Stem hier het beheer op af.
- Niet branden in, of in de directe omgeving van, het element.
- Chemische bestrijding is niet toegestaan, tenzij lokaal (max.10% oppervlakte) Japanse duizendknoop moet worden bestreden (driftvrij).
- Slootmaaisel, bagger, maaisel, tuinafval mag niet verwerkt worden in een element.
- GVE staat voor Grootvee-Eenheid, conform het Informatieblad.
- Takkenrillen: verwijder snoeisel uit het element of leg snoeiafval op rillen, mits dat ondergroei en/of het uitlopen van stobben niet schaadt. Voorts zijn de rillen maximaal 0,5 meter hoog en bedekken maximaal 10% van de oppervlakte van een element.'

Informatieblad boomgaard (1)
Omschrijving - Een hoogstam- en halfstamboomgaard is een boomgaard of boomweide met fruitrassen of notenbomen, inclusief kruidenrijk grasland. De stamhoogte van halfstam, zijnde de hoogte waarop de eerste zijtakken groeien, is tussen de 110 en 130 centimeter. Bij hoogstam is dat minimaal 150 centimeter. In de ondergroei van de bomen ontwikkelt zich een kruidenrijke weidevegetatie. De bomen vormen een groep en staan bij voorkeur in een duidelijk patroon.

Kaderstellende bepaling:
Per hectare 50 tot 75 bomen. Aanleg halfstam - Per hectare 75 tot 100 bomen. De boomgaarden die vanuit deze regeling worden aangelegd bevatten maximaal 10% noten- en kastanjebomen. Een aanvulling met mispel, kweepeer of moerbei verrijkt de boomweide (maximaal 10%). Laat op minimaal 10% van

het terrein ruigte en kruiden ontstaan, bijvoorbeeld op een strook of een rand, ook bij een aanvulling. Gebruik voor elke boom boompalen (doorgaans 2 palen per boom, van ca. 250 cm lengte en 8 cm doorsnede), boombanden/touw en stambeschermers/-kokers tegen vraat (o.a. konijn/haas). Indien er vee loopt aanvullend boomkorven/boomkasten gebruiken. In de boomgaard geen mest uitrijden. Indien de bodemtoestand erom vraagt kan het nodig zijn met compost en organische mest (zoals verteerde stalmest) bomen vitaal te krijgen of te houden. Tijdstip rondom winter/voorjaar. Dit kan pleksgewijs toegepast worden, net als noodzakelijke bekalking. Op het perceel staat in het jaar minder dan twee GVE per hectare.
Handreikingen en informatie, o.a. over hoogstamboomgaard; zie de websites van Natuurrijk Limburg en Stichting landschapsbeheer Gelderland

Aanleg algemeen - Bomen kennen bij aanplant een maat stamomtrek van minimaal 10-12 cm (hoogstam) en minimaal 8 cm stamomtrek (halfstam), op 1 meter van de bovenkant van de wortel gemeten. Plant minimaal 6 hoogstam- of 8 halfstamfruitbomen. De bomen worden in groepen aangeplant verdeeld over 2 of meer rijen. De boomgaarden die vanuit deze regeling worden aangelegd bevatten maximaal 10% noten- en kastanjebomen. Een aanvulling met mispel, kweepeer of moerbei verrijkt de boomweide (maximaal 10%). Gebruik boompalen en stambescherming. In een wei waar tevens vee graast, zijn afrastering of boomkorven/boomkasten noodzakelijk ter bescherming.

Aanleg hoogstam - Per hectare 50 tot 75 bomen. De hoogstambomen, en ook de rijen onderling, hebben een onderlinge plantafstand passend bij de verwachte groeihoogte van de soort; appel, peer en kers doorgaans 8 á 10 meter, pruim 6 meter, noot/kastanje 10-15 meter.

Aanleg halfstam - Per hectare 75 tot 100 bomen. De halfstambomen, en ook de rijen onderling, hebben een onderlinge plantafstand passend bij de verwachte groeihoogte van de soort en doorgaans minimaal 4 meter.

Beheer - De ondergroei op het perceel wordt als kruidenrijk grasland beheerd. Snoeisel is verwijderd of op rillen gelegd. Zaag om de 3 á 5 jaar zijtakken af, totdat de gewenste takvrije hoogte is bereikt. In het eerste en tweede jaar begeleidende snoei van appels, peren en pruimen toepassen. Geen kunstmest, drijfmest, kippenmest toepassen, beweiden beperkt tot 2 Groot Vee Eenheden (GVE) per hectare. Stalmest beperken tot de groeicirkel van de boom.

Informatieblad bossingel (2)
Omschrijving – Een vrij liggend en aaneengesloten landschapselement met een opgaande begroeiing van inheemse bomen en struiken. Een bossingel heeft een breedte van minimaal 2 meter en maximaal 20 meter.

Kaderstellende bepaling:
De minimale aanleg en herstel is 100m2.

Aanleg – Plant een minimale oppervlakte van 100 m2. Plant minimaal 4 inheemse soorten. Aanplant met 2- en/of 3-jarig inheems bosplantsoen, minimaal 60-80 centimeter. Plantverband:1,25 meter x 1,25 meter of 1,50 meter x 1,00 meter of 1,50 x 1,50 meter. Afrastering aanbrengen: minimaal op 1 meter uit de voet van de buitenste rij indien perceel beweid wordt.

Beheer - . Een bossingel wordt in tegenstelling tot de landschapselementen 'Houtwal, houtsingel, graft, holle weg) niet beheerd door middel van hakhoutbeheer maar door dunningsbeheer[2]. Bossingels worden eenmaal per 5 á 10 jaar gedund tussen 1 oktober en 15 maart. Gefaseerd beheren, hierbij wordt een deel van de bomen uit de singel verwijderd. Dood hout, struiklaag en randen waar mogelijk te behouden. Het beheer is gericht op het creëren van variatie in soorten en structuur en op landschappelijke kwaliteit. Het element wordt voor maximaal 80% beheerd als bos met opgaande bomen. Snoeihout mag op stapels of rillen in het element verwerkt worden voor zover het de stoven die opnieuw uit moeten lopen niet schaadt. Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element. Grondbewerking van aanliggende landbouwgrond mag niet leiden tot schade aan het element. Het element mag niet worden beschadigd door vee. Een raster ter bescherming mag niet aan het element bevestigd worden.

Suggesties: Takken en bramen die over aangrenzende percelen hangen mogen worden teruggesnoeid. Zaai een klaver-graanmengsel in om ongewenste kruidendruk te voorkomen. Realiseer aanliggende zomen en/of kruidenrijke perceelranden om de biodiversiteit sterk te vergroten.

Informatieblad holle weg, houtsingel, houtwal, graft (3)
Omschrijving - Het betreft vrij liggende lijnvormige en aaneengesloten landschapselementen, al dan niet groeiend op een aarden wal/ steilrand/ helling, met een opgaande begroeiing van inheemse bomen en/of struiken. De begroeiing wordt voor het grootste deel als hakhout beheerd (zie onder). Het element is minimaal 25 meter lang, minimaal 4 meter breed en maximaal 20 meter breed.

De mogelijke (sub) pakketten zijn:
Holle weg
Houtsingel
Houtwal enkel begroeiing
Houtwal wallichaam + begroeiing
Graft enkel begroeiing
Graft wallichaam + begroeiing.

Aanleg - Plant een minimale oppervlakte van 100 m2. Realiseren van begroeiing in driehoeksverband, verdeeld over minimaal 2 rijen. Minimale hoogte bosplantsoen is 60-80 centimeter. De onderlinge afstand tussen planten is steeds 1,25 meter of 1,50 meter. Per hectare minimaal 3.600 planten aanleggen. Boomvormers/overstaanders in het midden, struiken aan de rand. Creëer inheemse diversiteit en plant de soorten aan in groepen van minstens 5-7 stuks per soort. Op die manier voorkomt u dat langzaam groeiende soorten worden overgroeid door snel groeiende soorten. In geval van vee, afrastering verplicht.

Beheer - Voor de eerste jaren is dit onder andere inboet, maaien, woekerend onkruid tegenhouden, snoeien. Geeft voldoende water, zeker eerste 2 jaren. Uitgegroeide elementen van omvang, worden

2) https://bosgroepen.nl/documents/42/L01.16_Bossingel.pdf

gefaseerd beheerd (in tijd en ruimte). Er wordt ruimte gelaten aan ondergroei van struiken en kruiden. Snoeihout mag op stapels of rillen in het element verwerkt worden voor zover het de ondergroei en/of de stoven niet schaadt. Voer niet al het dode en rottende hout af, vanwege de functie voor biodiversiteit. Een wallichaam wordt in stand gehouden als het element daarvan is voorzien. Elementen mogen niet betreden en beschadigd worden door vee. Indien het element is uitgerasterd moet het raster op een zodanige afstand (bijv. 2 meter) staan dat beschadiging van stammen wordt voorkomen. Vraat aan de buitenzijde van het raster is niet problematisch. Tenminste 75% van de oppervlakte van het element wordt als hakhout beheerd[3]. Hakhoutbeheer is een eeuwenoude vorm van beheren van bomen en struiken. Maak en gebruik een onderhoudsschema. Hierbij worden in fases (daarmee wordt bedoeld: verschillende delen in verschillende jaren) de bomen en struiken afgezaagd/afgezet op ca 20-25 centimeter boven de grond. In de regel per 6 tot 12 jaar. In geval van eik en beuk per 12 tot 15 jaar. Hierdoor ontstaan zogenoemde stobben of stoven. In de volgende seizoenen schieten deze opnieuw uit. Overhangende takken kunnen gedurende het gehele jaar worden teruggesnoeid. Laat geen grote graten ontstaan.

Richtinggevende informatie voor beheer:
Houtsingel en houtwal - Het landschapselement wordt periodiek afgezet in een cyclus van eenmaal 6-15 jaar. Ondergroei/kruiden in stand houden; maaien en afvoeren. Greppels aan voet van een wallichaam in stand houden. Zie verdere informatie via de 'Factsheet houtwal en houtsingel'[4]

Holle weg en graft - Element is gelegen op talud van holle weg of graft. Het element wordt periodiek afgezet in een cyclus. Dit kan op het vaakst eens per 6 jaar, doch minimaal eens per 15 jaar. Indien de beheer doelstelling een permanent gesloten en opgaande begroeiing is: zorg dan dat de kroonbedekking minimaal 60% blijft. Dun eens in de vijf à acht jaar 10% tot 30% van de bomen. Zie verder: Factsheets Natuurrijk Limburg voor Graf en Holle weg.[5]

Illustratie van linksboven met de klok mee: houtwal, holle weg, houtsingel, graften

Informatieblad knip- / scheerheg (4)

Omschrijving - Een vrij liggend lijnvormig landschapselement met een aaneengesloten begroeiing van inheemse bomen en/of struiken, dat periodiek wordt geknipt of geschoren. Heggen bieden leefgebied, schuilmogelijkheden, migratieroutes en vormen een voedselbron voor fauna. De heg is na snoeien minimaal 125 centimeter hoog en minimaal 80 centimeter breed.

3) https://www.limburgs-landschap.nl/wp-content/uploads/2024/03/2024_LIMBLAND_14_15-hakhout.pdf
4) https://hilkensberg.org/docs/2017-05-02-natuurrijklimburg-factsheet-de-houtwal-en-houtsingel-dutch.pdf
5) https://www.natuurrijklimburg.nl/wp-content/uploads/Graft-en-Holle-Weg.pdf

Kaderstellende bepaling:
Aanvraag minimaal 25 meter. Het beschermen van het element middels een mobiele afrastering komt enkel in aanmerking voor de regeling voor de lengte van een nieuwe afrastering die voor dit doeleinde wordt aangeschaft.

Aanleg - Minimaal 25 meter. Vier stuks bosplantsoen per strekkende meter, 2 jarig bosplantsoen, minimaal maat 60-80 cm. Minimaal vier inheemse soorten.

Aanleg met afrastering (optie) - Op dezelfde wijze als aanleg, aanvullend op de hiervoor genoemde algemene vereisten van plantbescherming, wordt hier met palen en draden een nieuwe afrastering om (niet tegen) de aanplant geplaatst, zodat het element tegen schade door vee is beschermd.

Beheer - De heg wordt extensief beheerd, en niet verder teruggesnoeid dan 125 centimeter hoog en 80 centimeter breed. Snoeien eens per jaar (gefaseerd): minimaal 20% tot maximaal 90%, zodat er altijd een deel over blijft staan. Ondergroei krijgt de ruimte en bevat diverse kruiden. De heg wordt niet geklepeld om rafelige uiteinden van takken te voorkomen. Het element mag niet beschadigd worden door vee ('uitrasteren'). Het dichten van gaten is verplicht: ombuigen van takken is mogelijk om gaten te dichten. Bijplanten (inboet) bij uitval meer dan 10% is verplicht. Het uitrijden van mest is niet toegestaan. Snoeisel is verwijderd of op rillen gelegd. Diversiteit aan soorten in de heg is belangrijk: vul de heg aan met inheemse soorten als hondsroos, egelantier, hazelaar, rode kornoelje, sleedoorn, meidoorn en veldesdoorn. Snoei de zijkanten enigszins schuin. De onderkant van de heg moet iets breder zijn dan de bovenkant. Hierdoor krijgt de onderkant meer licht waardoor deze gesloten blijft. Snoei iedere keer iets voorbij de laatste snoeibeurt. De heg wordt zo telkens iets breder en hoger ('methode 'snoei-op-groei'). Zo ontstaat een fijn vertakte, dichte en gezonde heg, die elk jaar enkele centimeters hoger en breder wordt. Tip: snoei of scheer gefaseerd; niet de hele heg in één keer, zodat planten en dieren meer de ruimte krijgen en variatie in de plantengroei ontstaat.

Informatieblad knotbomenrij (5)
Omschrijving – Een rij van inheemse bomen (wilg, populier, haagbeuk, es, els of eik) met een opgaande stam, waarbij periodiek de boven op de stam groeiende takken (of pruik) worden gesnoeid/geoogst. Door die oogst ontstaat er op deze hoogte een vergroeiing van de stam: de knot. Vlakvormige boomweides (groepen bomen) behoren niet tot dit type.

Aanleg – Aanleg van een enkele of dubbele bomenrij in de periode november tot 14 maart. De onderlinge plantafstand minimaal 5 meter. De aanleg bestaat uit minimaal 5 bomen. Gebruik een boombeschermer. In veel gevallen gaat het om knotwilg of populier; gebruik bewortelde stek 10-12 cm (omtrek). Voor langzaam groeiende soorten gebruik een 'veer' vanaf 200-250 cm.

Beheer - De stam wordt periodiek op een hoogte van minimaal 1 meter boven maaiveld afgezet (geknot). Snoei de jonge bomen wanneer nodig. De bomen mogen niet worden beschadigd door vee. Jonge bomen in een weiland, of andere locatie waar vee erbij kan, zijn voorzien van een boomkorf of zijn uitgerasterd. Het raster mag niet aan het element bevestigd worden. Algemene beheerinstructie (bron: Brabants landschap): 1e zomer: De staak krijgt over de gehele lengte zijtakken. Alles lager dan 20 à 30 centimeter van de top verwijderen met snoeischaar, mogelijk meerdere keren per zomer herhalen. 1e winter: Geen onderhoud. 2e winter: Dun de stoof/knot uit ('stikken'). Zo krijgen de resterende takken meer ruimte om te groeien. Laat 8 tot 12 takken staan. 3e winter: Herhaal indien nodig het stikken. 4e

winter: Heb je een wilg of populier; eerste keer knotten. Zaag alle takken bovenop tot ongeveer 5 centimeter van de stam af. Voor alle andere soorten; doe niets. 5e winter: Stik de knot weer tot er 8 tot 12 takken overblijven. 6e winter: Indien es of els, eerst keer knotten. Voor alle andere soorten; doe niets. 7e winter: Heb je een wilg of populier; tweede keer knotten. Zaag opnieuw alle takken tot ongeveer 5 cm. af. Voor alle andere soorten; herhaal indien nodig het stikken. 8e winter: Heb je een eik, dan kun je voor het eerst gaan knotten. Voor alle andere soorten; doe niets.

Informatieblad poel (6)

Omschrijving - Gegraven laagtes (ondiep) met stilstaand water. Bij de poel hoort een geschikt landbiotoop voor amfibieën. Het landschapselement is gericht op biodiversiteit en de bij de poel behorende soorten. Bij de aanvraag moet een toelichting op de doelsoorten, de locatie, het ontwerp en de inrichting worden meegeleverd. Zaken die aandacht vragen zijn: positionering, schaduw, omvang, vorm, diepte, aankleding en de mate waarin de poel waterhoudend is.

Pakketten:
Amfibieënpoel (min. 50m2 exclusief landbiotoop)
Kleine poel geelbuikvuurpad (min. 5m2 inclusief. landbiotoop). Minimaal 2 stuks.
Grote poel met kunstmatige afdichting (min. 50m2 exclusief landbiotoop)

Kaderstellende bepaling:
Amfibieënpoel tot maximaal 2,75 meter diep graven, en indien afdichting of verharding nodig is; toelichten hoe dit gebeurt (werk met natuurlijke materialen waar mogelijk) en hoe de poel dan aan water komt. Afdoende grondwaterstand: onderbouw met bijvoorbeeld de website Dinoloket aan de hand van de gemiddelde dieptes en grondwatertrappen dat de poel water zal houden.
Grote poel geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad met kunstmatige afdichting gebeurt via een aannemer en na instemmend advies van expert (bijv. Ravon).

Aanleg Amfibieënpoel – Het normbedrag betreft hier een vast normbedrag, waar zowel graafwerk als grondverwerking in zit. De gegraven amfibieënpoel is vis-vrij, heeft een oppervlakte van minimaal 50 m2 en heeft minimaal één flauw talud (in ieder geval noordzijde) met een verhouding uitlopende tot ca.1:5 tot 1:10. Deze poel heeft een grondwaterstand die voldoende is om (vrijwel) jaarrond water te houden. Indien de grondwaterstand onvoldoende is kan eventueel met natuurlijke materialen een waterondoorlatende laag worden gecreëerd. Houdt er rekening mee dat deze bij beschadiging lek kan geraken, zoals bij onderhoud, zodat de initiatiefnemer deze zelf dient te herstellen.

Aanleg Kleine poel geelbuikvuurpad en Grote poel met kunstmatige afdichting- de normbedragen betreffen hier een vast normbedrag, waar zowel het materiaal als het grondverzet en -verwerking in zit. De afmetingen zijn heel anders bij de kleine poel geelbuikvuurpad in Zuid-Limburg dan bij de grote poelen met kunstmatige afdichting. Kleine poelen zijn inclusief landbiotoop minimaal 5 m2 zijn en de bak zelf minimaal ca. 1 meter in doorsnede. Een poel moet voldoende waterhoudend zijn om de functie van voortplantingshabitat voor amfibieën te kunnen vervullen. De grote poel met kunstmatige afdichting

is ca. 8 meter in doorsnede en kent een specifiek ontwerp met folie-beton-folie. Sluit bij de aanleg aan bij de voorschriften van Natuurrijk Limburg in de Factsheet Poel en raadpleeg een specialist[1] om kwaliteit en doelgerichtheid te borgen.

Beheer: Het beheer moet worden afgestemd op de beschermde soorten en aansluiten bij het beheer dat de organisatie Natuurrijk Limburg voorschrijft in de Factsheet Poel. Het beheer betreft jaarlijks beheer en gefaseerd. Plus eenmalig groot onderhoud in jaar 4 of 5.

Informatieblad struweelhaag (7)

Omschrijving - Een vrij liggend lijnvormig landschapselement met een aaneengesloten opgaande begroeiing van inheemse, overwegend doornachtige, struiken. Een struweelhaag mag vrijuit groeien, is robuust, breed en hoog. Volgroeide omvang: minimaal 3 meter hoog en 2 á 3 meter breed. Na het snoeien heeft de haag een hoogte van tenminste 1,00 meter en een breedte van tenminste 0,8 meter. Het zijn vrij uitlopende hagen van veelal doornige struikvormers, zoals meidoorn en sleedoorn. Verder komen in struwelen klimplanten voor als hop, kamperfoelie en bosrank.

Kaderstellende bepaling:
Aanvraag minimaal 25 meter. Het beschermen van het element middels een mobiele afrastering komt enkel in aanmerking voor de regeling voor de lengte van een nieuwe afrastering die voor dit doeleinde wordt aangeschaft.

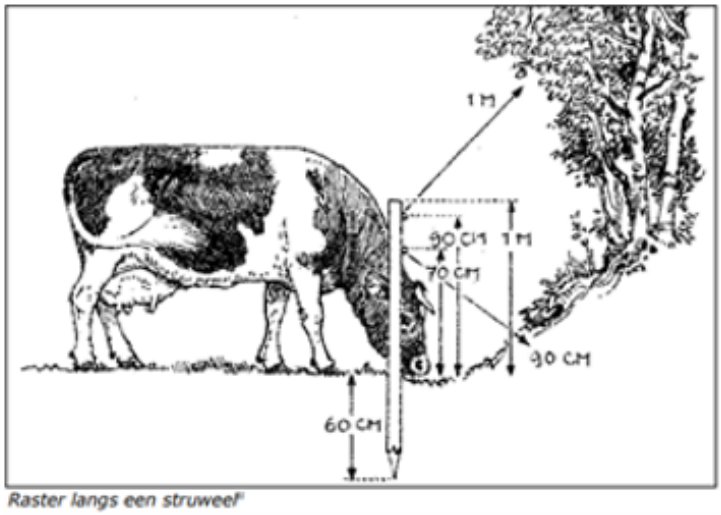
Aanleg – Minimaal 25 meter. Gebruik minimaal vier inheemse plantensoorten (zie: Informatieblad – Keuzelijst inheemse soorten), bestaande uit tweejarig bosplantsoen van minimaal 60-80 centimeter hoog. Plant twee rijen, met 0,5 meter tussen de rijen en 0,5 meter tussen de planten in de rij, in driehoeksverband.

Aanleg met afrastering (optie) - Op dezelfde wijze als aanleg, aanvullend op de hiervoor genoemde algemene vereisten van plantbescherming, wordt hier met palen en draden een nieuwe afrastering om (niet tegen) de aanplant geplaatst, zodat het element tegen schade door vee is beschermd.

Beheer – De haag wordt eens in de 5 – 7 jaar afgezet. Verwijder overlast gevende takken en boomvormers (indicatie: elke 5 à 10 jaar). Dunner hout kunt u verwerken in een takkenhoop of -ril. Voorkom brandnetel en akkerdistel haarden door voor de bloei te maaien met een bosmaaier of een zeis. Vermijd schade door vee door het struweel met een raster beschermen. U kunt het raster zo plaatsen dat het vee enkel nog de rand van het struweel kan begrazen, dat leidt tot meer variatie en is waardevol voor het vee. Het bijplanten bij uitval (inboet) is verplicht bij uitval groter dan 10%. Het dichten van gaten is verplicht.

Suggesties: Houd reliëf in stand of breng het aan op de plaats waar u struweel ontwikkelt. Reliëf betekent verschillen in hoog en laag, in nat en droog, in warm en koud, enzovoorts. Hiermee bevordert u de variatie van de uiteindelijke begroeiing. Met de aanleg van een diepe greppel naast het struweel zorgt u ervoor dat de struiken niet de kans krijgen met de wortels het gras- of bouwlandperceel in te groeien. Kies uit de hoofdsoorten: meidoorn, sleedoorn, hondsroos en vul aan met secundaire soorten: wilg, veldesdoorn, vuilboom, Gelderse roos, hazelaar, kardinaalsmuts, lijsterbes, maar ook boomsoorten zoals zomereik, haagbeuk, ruwe iep of es.

1) https://www.natuurrijklimburg.nl/wp-content/uploads/Poel.pdf

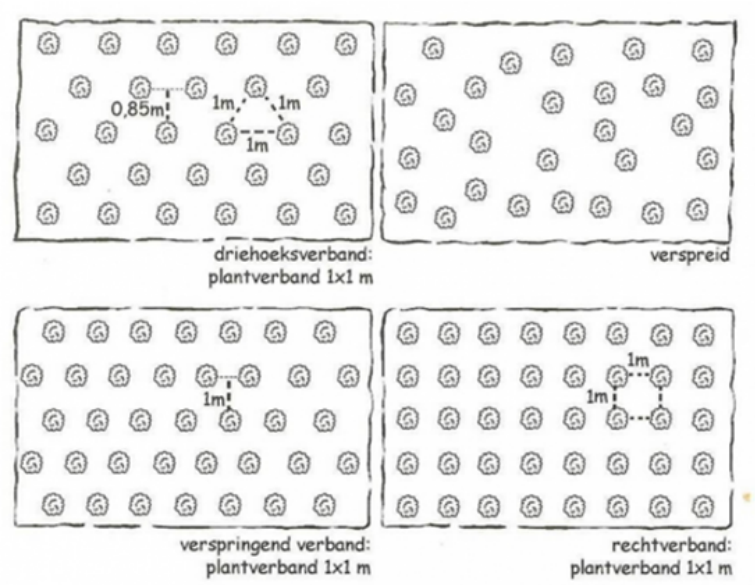
Raster langs een struweel

Informatieblad - Handreiking inheemse soorten en illustratie plantverband

Indien andere inheemse soorten toegepast wensen te worden, stem dan eerst af met de provincie.

Nederlandse naam	**Wetenschappelijke naam**
Amandelwilg	Salix petandra
Beuk	Fagus sylvatica
Bittere wilg	Salix purpurea
Boswilg	Salix caprea
Eenstijlige Meidoorn	Crataegus monogyna
Egelantier	Rosa rubiginosa
Gelderse Roos	Viburnum opulus
Gele Kornoelje (alleen Zuid-Limburg)	Cornus mas
Geoorde wilg	Salix aurita
Gewone Es	Fraxinus excelsior
Grauwe Wilg	Salix cinerea
Haagbeuk	Carpinus betulus
Hazelaar	Corylus avellana
Hollandse Linde	Tilia x vulgaris / Tilia × europaea
Hondsroos	Rosa canina
Hulst	Ilex aquifolium
Inlandse Vogelkers	Prunus padus
Jeneverbes	Juniperus communis
Kardinaalsmuts	Eunoymus europeus
Katwilg	Salix viminalis
Kraakwilg	Salix fragilis
Koraalmeidoorn	Crateagus rhypidophylla/curvisepala
Laurierwilg	Salix pentandra
Mispel	Mespilus germanica
Paardenkastanje	Aesculus hippocastanum
Ratelpopulier	Populus tremula
Rode Kornoelje	Cornus sanguinea
Ruwe Berk	Betula pendula
Schietwilg	Salix alba

Sleedoorn	Prunus spinosa
Tamme kastanje	Castanea sativa
Trosvlier/Bergvlier	Sambucus racemosa
Tweestijlige meidoorn	Crataegus laevigata
Veldesdoorn	Acer campestre
Vlier	Sambucus nigra
Vuilboom	Rhamnus frangula
Wegedoorn	Rhamnus catharctica
Wilde Appel	Malus sylvestris
Wilde Liguster	Ligustrum vulgare
Wilde Lijsterbes	Sorbus aucuparia
Wintereik	Quercus petreae
Winterlinde	Tilia cordata
Witte abeel	Populus alba
Zachte Berk	Betula pubescens
Zoete kers	Prunus avium
Zomerlinde	Tilia platyphyllos

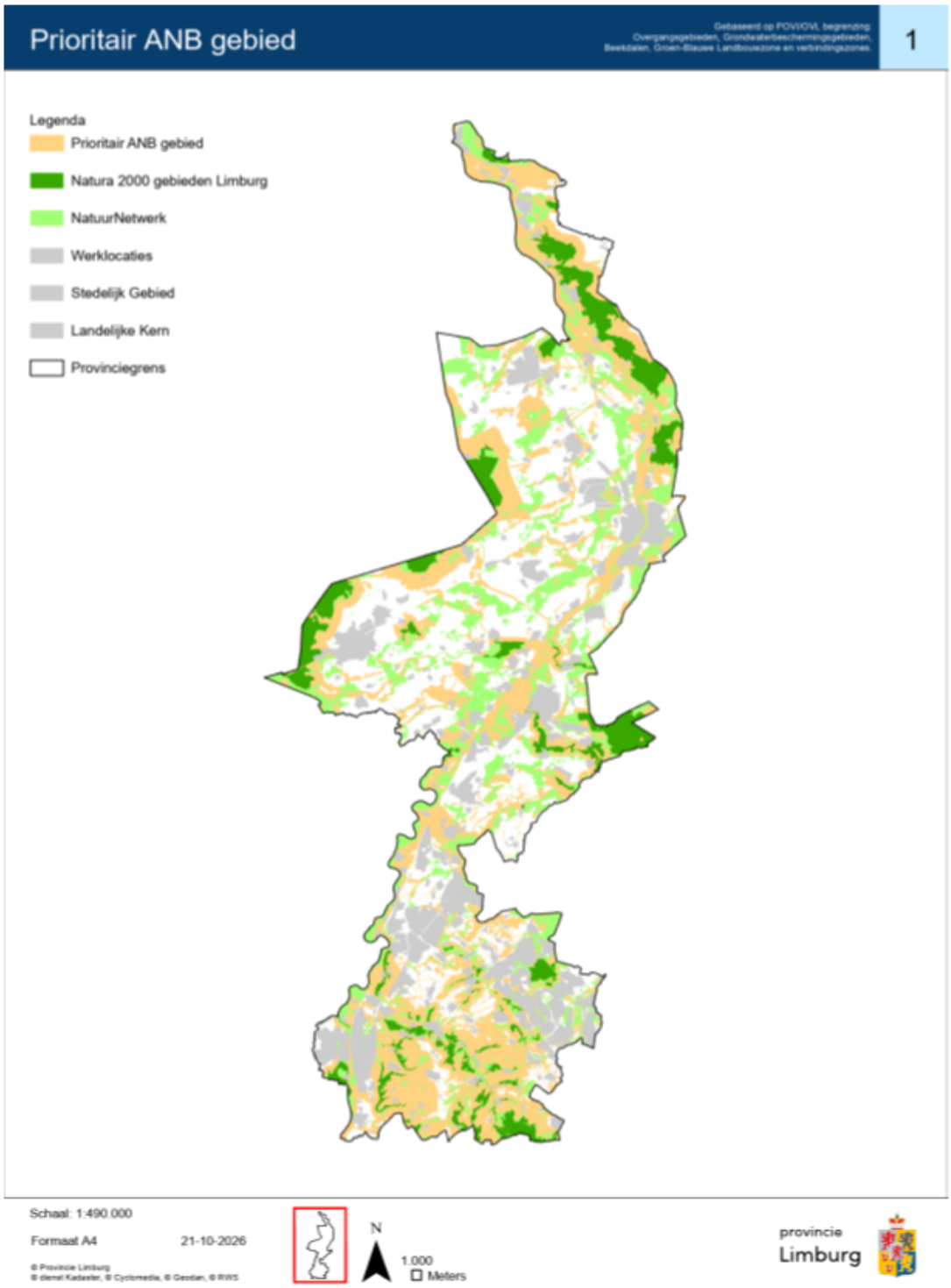

Illustratie plantverbanden

Informatieblad – Grootvee eenheden (GVE)
Onderstaande tabellen worden gebruikt om de GVE te bepalen. Bron: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2290&from=EN

Soort	Leeftijd/categorie	Coëfficiënt
Runderen	jonger dan zes maanden	0,4
	van zes maanden tot en met twee jaar	0,6
	ouder dan twee jaar	1,0
Paardachtigen	ouder dan zes maanden	1,0
Schapen en geiten		0,15
Varkens	fokzeugen > 50 kg	0,5
	andere varkens	0,3
Pluimvee		
	leghennen	0,014
	ander pluimvee	0,03

Informatieblad prioritair ANB gebied
De kaart is digitaal te raadplegen via de subsidiewebsite van de provincie Limburg. https://www.limburg.nl/loket/subsidies/actuele-subsidies/

Informatieblad – Normbedragen Nadere subsidieregels landschap – gecertificeerde ANLb collectieven 2026

Normkosten	
Aanleg beplantingen (incl. aankoop materiaal)	Bedrag incl. btw en 15% overhead
Bosplantsoen; conventioneel geteeld en **autochtone-herkomst (excl. (dijk)taluds)**	€ 3,27
Bosplantsoen; conventioneel geteeld en **geen autochtone-herkomst (excl. (dijk)taluds)**	€ 2,66
Populier en wilg maat 10-12 cm en veren langzaamgroeiende soorten lengte 200-250 cm	€ 27,40
Hoogstamfruitboom maat 10-12 cm stamomtrek	€ 123,26
Halfstamfruitboom maat 8-10 cm stamomtrek	€ 100,28
Aanbrengen rasters ter bescherming van beplanting (incl. aankoop materiaal)	Bedrag incl. btw en 15% overhead
Plaatsen **veeraster**; palen op 4 meter afstand en 3 puntdraden	€ 20,87
Plaatsen **elektrisch veeraster**; palen op 10 meter afstand en 2 draden	€ 6,29
Plaatsen **schapenraster**; palen op 3 meter en zwaar gelijkmatig ursusgaas van 100 cm hoogte	€ 34,79
Plaatsen boomkorf; type schaap	€ 34,50
Plaatsen boomkorf; type rund	€ 95,35
Aanleg kunstmatige poel (vast bedrag per eenheid incl. grondverzet)	Bedrag incl. btw en 15% overhead
Aanleg kleine poel Geelbuikvuurpad	€ 487,03
Aanleg grote poel met kunstmatige afdichting	€ 12.523,50
Grondverzet	Bedrag incl. btw en 15% overhead
Ontgraven amfibieënpoel (ontgraven en verwerken grond)	€ 12,11
Werkzaamheden wallichaam graft of houtwal	€ 2,78